

Z U Š B A J K A L S K Á

4. KONCERT Z DĚL STUDENTŮ SKLADBY A JEJICH HOSTŮ

21. 3. 2023

17:30h, ZUŠ BAJKALSKÁ, SÁL ŠKOLY

PROGRAM

Skladatelské oddělení, koncerty

Výuka skladby v ZUŠ Bajkalská byla zahájena ve školním roce 2018/19. Absolventi studijního zaměření *Skladba* jsou připravováni tak, aby se mohli uplatnit coby skladatelé svébytné soudobé vážné hudby. Průběh studia se soustřeďuje nejprve na rozvoj žákovy představitivosti, poté na teoretický základ, později je rozšířen o využívání výpočetní/audio/video techniky.

Skladatelské oddělení produkuje především partitury, ve kterých se studenti snaží co nejpresněji zachytit svou vnitřní kompoziční představu, kterou následně konfrontují s interprety – ideálně formou veřejných koncertů, poskytujících zvukovou kontrolu a reakce posluchačů.

Ve snaze navázat spolupráci s vnějším prostředím uvádí skladatelské oddělení na svých koncertech i mimoškolní díla, zejm. českých (popř. slovenských) autorů, jejichž tvorba reflektuje názory a vývoj soudobé artificiální hudby.

Zdeněk Bartošík
(pedagog předmětu skladba)

Vážení návštěvníci koncertu,

výstupem studentů skladatelského oddělení není interpretace děl (hudební produkce), ale schopnost formulovat vlastní názory a myšlenky, odpovídající odborné klasifikaci, do kultivovaného písemného projevu, v neposlední řadě do srozumitelného a pečlivě provedeného notového zápisu. Žveme Vás, abyste si po koncertě prohlédli také vytištěné studentské práce.

Skladatelské oddělení ŽUŠ Bajkalská

► PROGRAM

JAN FILA

AKVAREL (2020)

JAN SKÁCEL (3. roč.)

SRÁZ (2023)

IVAN KURZ

ŽEBŘÍK JÁKOBŮV (2014)

MATĚJ ŘÍHA (4. roč.)

DUETTINA (2023)

RADIM BEDNAŘÍK

MIKROSVĚTY IV (2018)

LUKÁŠ CEZNER (1. SPD)

MÁLO PŠENIC (2022)

účinkují:

Anna Brožíková (housle), Tomáš Veselý (housle),
Zdeňka Košnarová (klavír), Vladislav Borovka (hoboj),
Josef Kokš (baryton), Ondřej Štochl (viola)

► *Prosíme návštěvníky, aby před začátkem koncertu laskavě vypnuli své mobilní telefony.*

Děkujeme

Jan Fila: AKVAREL

(premiéra)

rok vzniku: 2020

obsazení: hboj

Definitivní podobu uměleckého díla může ovlivnit libovolný podnět. Jeho analýzou lze získat principiální parametry k výběru kompoziční techniky, formy, tónových poloh apod. Hudební skladatel Jan Fila uvádí o své kompozici *Akvarel* následující: „*Prvotní inspirací pro tuto skladbu byla představa dopadajících vodních kapek na plátno při technice akční malby, které se postupně spojují do čím dál větších celků, až vznikne ucelený obraz.*“

Autorovo průvodní slovo nastiňuje možné obrysy kompozice, ale nesděljuje, jakými prostředky autor svou vizi naplnil. Nechává na posluchači, aby si sám zvolil, co bude od skladby očekávat. V případě, že se seznámí s průvodním slovem ještě před zahájením produkce, bude patrně ostražitější, bude citlivější k detailům a možná se pokusí ověřit pravdivost autorova tvrzení.

Při pohledu do Filovy partitury lze subjektivně¹, v obecné rovině sledovat vliv průvodního

¹ Zvukovými kompozicemi nelze dostatečně sdělovat konkrétní význam.

textu. Rytmus dopadání kapek vyjadřuje Fila hrou staccato, tj. krátkými, úsečnými tóny, někdy podpořenými melodickými ozdobami. Představu o rozpíjení, vsakování kapaliny do pevného podkladu mohou navozovat bisbiglianda, trylky, tremola,² glissanda a multifoniky³. Poslední, třetí rovinou *Akvarelu* jsou četné nekonfliktní melodie – téměř až kantilény, které mohou zachycovat autorovu reakci na účín z výtvarného díla. Na rozdíl od akční malby, tj. abstraktní show v reálném čase, je však Filova skladba konkrétní, logicky uspořádanou, formálně uzavřenou kompozicí. Ať už Fila aplikoval svůj podnět jakkoliv, někdy snad i spontánně, je podstatné, že na základě zkušeností a talentu vytvořil hodnotnou kompozici. Jeho *Akvarel* je schopen obstát i bez ohledu na uvedený inspirační zdroj.

(Ž.B. a J.F.)

² Bisbigliando – rychlé střídání stejných nebo přibližně stejných tónových výšek, trylek – rychlé střídání půltónových nebo celotónových výšek, tremolo – rychlé střídání od sebe vzdálenějších tónových výšek.

³ Některé hmaty na dechové nástroje umožňují hru dvou- nebo vícehlasých souzvuků, zpravidla v přirozeném ladění.

Jan Skácel: SRÁZ

(premiéra)

rok vzniku: 2023

obsazení: viola, klavír

Název skladby *Sráz* souvisí s výletem do Žloutkovic, kde se na břehu Berounky proti vesnici táhne vysoký svah, který mě inspiroval. Nepřímo tak navazují na svou předešlou skladbu *Horizont*, také inspirovanou výlety s tátou.

Úvodním čtyřiceti taktům skladby *Sráz* dominují shluky tónů. Z klavíru zní statická půltónová tremola, viola kontrastuje širokými intervaly s využitím čtvrttónového systému⁴. Následuje kratší, přechodná část s opakováním rychlejší figury v různých výškových polohách, s následným vrcholem přechodné části, přecházející do nového tempa. Úsek se vyznačuje prodlevou v partu violy, klavír kontrastuje jednoduchou rytmizací tónů v intervalu oktávy. Další část je dynamicky pestřejší, hybnější, je parafrází na barokní tokátu, která vyústí v klidnější, volně pojatý kánon. Skladbu

⁴ Do skladby jsem začlenil i mikrointerval, za účelem zdvojnásobení půltónového, tj. 12tónového systému na čtvrttónový, tj. 24tónový systém.

uzavírá zkrácená a transponovaná reminiscence úvodní části.

Ve *Srázu* jsem se pokusil uplatnit elementární prvek principu tzv. mikropolyfonie⁵ Györgyho Ligetiho, a sice potlačení zřetelného (sluchově dobře vnímatelného) vedení (samostatnosti) jednotlivých hlasů, typického pro „běžnou“ polyfonii.

(J.S.)

Ivan Kurz: ŽEBŘÍK JÁKOBŮV

rok vzniku: 2014

obsazení: recitátor, klavír

Jednou ze stežejních oblastí v tvorbě Ivana Kurze je scénické umění. Široké veřejnosti je znám především díky filmové hudbě: *Třetí princ*, *Panoptikum města pražského*, *Četnické humoresky* atd. Melodram *Žebřík Jákobův* pro recitátora a klavír byl vytvořen na libreto z vybraných textů tématicky příbuzných pasáží knihy Genesis, Sefer Jecira a Zjevení sv. Jana.

Pozn. k interpretaci: Kromě standardní klavírní hry předepisuje Kurz klepání prsty v otvorech ozvučné desky nástroje v souladu se zápisem

⁵ Kompoziční technika, která velkým počtem hlasů vytváří zdánlivě statickou, vnitřně ale neustále se proměňující strukturu.

tak, aby bylo dosaženo vjemu čtyř světlostí bicího prvku. Z praktických důvodů jsme dnes přikročili k nahrazení hry na ozvučnou desku hrou na dřevěné bicí nástroje.

Libreto:

Jákob vyšel z Beer-šeby a šel do Cháranu. Dorazil na jedno místo a přenocoval tam, neboť Slunce již zapadlo. Vzal jeden z kamenů, které na tom místě byly, postavil jej v hlavách a na tom místě ulehl.

Měl sen: Hle, na zemi stojí ohnivý žebřík, jeho vrchol dosahuje k nebesům a po něm vystupují a sestupují poslové Boží.

Ani minulost, ani budoucnost, zakotvenost v dokonalém středu, ve věčně přítomné chvíli.

Nad ním stojí Hospodin a praví: Já jsem Hospodin, Bůh tvého otce Abraháma, Bůh Izákův. Posvěcenou Zemi, na které ležíš, dám tobě a tvému potomstvu.

Raduj se, otevři se jako kalich, osvoj si důvěru v milost. Zaposlouvej se do sametového hlasu hudby sfér, která unikne do každého koutu tvého bytí, zasad' její tóny do zahrady důvěry ve jménu lásky. Odtud vede přímá cesta, resonance tvé zpívající oktávy.

Paprsek rubínový, paprsek oranžový, paprsek žlutý, zelený, modrý, indigový, paprsek fialový.

Ty jsi ta oktáva, ty jsi ten žebřík!

Tu procitl Jákob ze spánku a zvolal: Jakou bázeň vzbuzuje toto místo! Není to nic jiného než dům Boží, je to brána nebeská. Hle, dveře do nebe otevřené!

A ten hlas, který předtím mluvil, nyní řekl: Pojd'.

Tomu, kdo zvítězí, dám jíst ze stromu života v Božím ráji.

Kdo zvítězí, tomu druhá smrt neublíží.

Tomu, kdo zvítězí, dám jíst ze skryté many, dám mu bílý kamének a na tom kaménku je napsáno nové jméno, které nezná nikdo než ten, kdo je dostává.

Tomu, kdo zvítězí, dám hvězdu jitřní.

Kdo zvítězí, bude oděn bělostným rouchem a jeho jméno nevymažu z knihy života.

Kdo zvítězí, toho učiním sloupem ve svém chrámě a chrám lásky již neopustí.

Kdo zvítězí, tomu dám usednout se mnou na trůn.

A všude kolem byla duha, jako smaragdová...

(I.K. a Ž.B.)

Matěj Říha: DUETTINA

(premiéra)

rok vzniku: 2023

obsazení: 2 housle

Duettina jsou drobné, ne příliš náročné skladbičky pro dvoje housličky. Jejich uplatnění shledávám zejména v základních uměleckých školách. Nejedná se však o progresivní etudy, skladby bych zařadil spíše mezi přednesové, lze je hrát v uvedeném pořadí i samostatně.

Ve své tvorbě se snažím navázat na tradiční (klasicko-romantické) kompoziční principy, s vymezením ke svým oblíbeným stylům (zejm. neofolklorismu). Blízké jsou mi např. hudební projevy v díle Bély Bartóka. Myslím, že *Duettina* mohou navodit dojem polystylovosti („polystylové mapy“). Osobně to tak vnímám. Když se snažím uplatnit např. principy renesanční vokální polyfonie (např. cantus firmus a nestejný kontrapunkt), mám neodbytný pocit, že musím rozšířit tónový materiál o prvky, které do renesanční hudby nepatří. Přesto vnímám, že to kompozici prospívá, myslím tím, že se v ní zrcadlí můj záměr. Tyto mé zvukové procházky⁶ mezi hudebními styly mohou připomínat turistické trasy,

⁶ Nezaměňujte s termínem souvisejícím s konkrétní hudbou.

přehledně značené „odkud–kam“, a partitura je svým způsobem mapou.

Úvodní skladba je inspirována nestejným kontrapunktem vokální polyfonie. Druhá část se vyznačuje kontrastem mezi hrou pizzicato a arco (prstem a smyčcem). Poloha skladby je přizpůsobena tónovým výškám prázdných strun. Prázdné struny jsem se ostatně snažil využít ve všech částech. Třetí část je výrazná střídáním statických držených souzvuků doplněných pauzou s hybnějšími více-taktovými částmi. Ve čtvrté části navozuji dojem bitonality⁷. Pátou část bych charakterizoval lakonicky jako malou písňovou formu. Šestá, závěrečná je hybnější a stejně jako ostatní části, dle mého názoru, navozuje trochu i dojem tanečnosti a vtipu. Nepříliš rozmanitý rytmus a artikulace *Duettin* mohou prospět tektonice a celistvosti skladbiček tím, že „tomu mému cestování“ dodávají sjednocující prvek, prostupující všemi částmi, sloužící jako kotva, abych se „nerozcestoval“ příliš.

Duettina jsem věnoval paní Evě Petřů, pedagožce smyčcového oddělení ZUŠ Bajkalská, která dílo

⁷ Dvě tóniny současně.

obětavě a profesionálně nastudovala se svými žáky Annou Brožíkovou a Tomášem Veselým.

(M.Ř.)

Radim Bednařík: MIKROSVĚTY IV

rok vzniku: 2018

obsazení: viola

Přestože se jedná o jednovětou skladbu volné (fantazijní) stavby, základním přístupem je konflikt čtyř kontrastních tematických tvarů. Původně jsem zamýšlel formu stručnější a klidnější, výsledný tvar se posunul do vážnější obsahové roviny, výrazně reagující na dramatické proměny světa kolem nás, a proto *Mikrosvěty IV* později získaly podtitul „jednovětá sonáta“. Základem mého uvažování byla barva nástroje v různých polohách i technikách, díky čemuž jsem objevil unikátní a krásný zvukový svět violy, při užití mých současných tónově výškových a metrrytmických východisk. Kompozice je věnována Ondřeji Štochlovi.

(R.B.)

Lukáš Cezner: MÁLO PŠENIC

(premiéra)

rok vzniku: 2022

obsazení: hoboj, baryton

Skladba *Málo pšeníc* je koláží vybraných textů ze sbírky *Moravské národní písně* Františka Sušila⁸. Světské texty jsou charakterově odlišné, i když většinou humorné (viz níže). Díky expresivní fonetice moravského nářečí jsem mohl uplatnit specifickou artikulaci.

Skladba je primárně určena pro hoboj a baryton, sekundárně pro jiné, libovolné obsazení. Hoboj jsem zvolil kvůli: a) barvě zvuku, ve které vnímám něco syrového až zemitého; b) kvůli vyšší tónové poloze; c) částečně i proto, že na něj sám hraji. Baryton interpretuje text a melodii v basu⁹, s hobojem se překrývá jen výjimečně.

Jednotlivé texty jsou řazeny bezprostředně za sebou (attacca). V úvodu skladby (1. text) se hoboj s barytonem střídá, později (od 2. textu) hrají společně (dvojhlasně). Ve 4. textu uplatňuji principy melodramu, o melodram se však

⁸ Srov. Sušil, František. *Moravské národní písně*.

Argo/Mladá fronta 1998, str. 605, 607, 610, 614, 629.

⁹ Ve dvou- a vícehlasé skladbě se basem označuje nejnížší hlas.

nejedná, protože hlas není doprovázen jiným nástrojem. Notace fixuje pouze rytmus, bez předepsaných tónových výšek. Závěrečný a nejdelší 5. text je interpretován převážně dvouhlasně, s výjimkou finální části skladby, obsahující dvou- a třítaktové hobojoyé pasáže. Oba hudebníci, z hlediska závažnosti kompozice, zaujímají rovnocennou pozici.

1992.¹⁰

*Málo pšeníc, málo žit,
musíme se neženit;
málo sypů ječmeny,
musíme být bez žený.*

*Málo sypů zemňáky,
musíme na Hanáky;
málo sena i trávy,
musíme prodat krávy.*

1984.

*Teče voda, vodička,
do Dunaja padá;
chytiua má miuá,
houuběnka sivá,
místo ryby hada.*

¹⁰ Texty jsou v Sušilově sbírce zpravidla bez názvu, označeny pouze číselně.

*A dyž ho chytíua,
nesua ho mateři:
Tu máte, matičko,
sivá houubičko,
uvařte k večěři.*

2029.

*Za horama, za dolama
cosi se tam svítí,
kostel bílý, papírový,
podmáslem oblitý.*

*Zvony nový, smetanový,
provaze z tvarohu,
a kdo na ty zvony zvoní,
zalíbí se Bohu.*

*Kdo nevěří, nech tam běží,
optá se zvoníka,
šak tam ještě srdce leží
z kyselýho mlíka.*

2010.

*Byl tě pobožný mládenec jeden,
dal si udělat z kódele buben,
a z mrkvy husličky*

*a z řepy cimbal,
tak sobě cingal,
z cibule paličky.*

2086. (Broj náradí v kuchyni)

*Kuchařka se bojí,
škopíček ju honí,
putenky ju pomouvají,
že nenosí vody.*

*Vařeje, užice
berú svoje rance,
podme, sestry roztomilé,
necht si míchá, čím chce.*

*Pec chelová praví:
Daj vám Pán Bůh zdraví;
a vy, kamna nemazané,
nebudu vám tady.*

*Ohnisko sa pukuo,
tak to hrozně buchuo,
pýření ven vyskočiuo,
všecko sa potlukuo.*

*Ta gulatá řepa,
ta křičí ze sklepa,
že jak na ně ven vyběhne,
že jim hned vyklepá.*

*Mrkua na hanýza,
ešče ho pobízá:
Chytni mrkvu a zatáhni
nekde do vývoza.*

*Ta panská lebeda,
ta křičí: přeběda,*

*co bych radši mohua utéct
od toho oběda.*

*Oharek a dyňa
sú velká rodina,
tykva do sklepa běžaua,
donesua jim vína.*

*Jak víno vypili,
s tykvú sa pobili,
a ono poharečesko
na huavu si dali.*

*Tykva byua chytrá,
dyňu přeškobrtua
a na břuch jí naskočiua,
až sa dyňa pukua.*

*Píseň sa zavírá,
už je všemu konec,
kočka s masem utěkaua,
ostau prázdný hrnec.*

(L. C.)

.....

PODĚKOVÁNÍ

Vedení školy

za vybavení skladatelského oddělení

Lence Matouškové

za jazykovou korekturu autorských komentářů

Interpretům

za profesionální provedení koncertů skladatel. oddělení

Anně Brožíkové (*housle*)

Aleně Bartošíkové (*flétna*)

Zdeňce Košnarové (*klavír*)

Daniele Roubíčkové (*lesní roh*)

Balázsi Adorjánovi (*violoncello*)

Vladislavu Borovkovi (*hoboj*)

Kamilu Doležalovi (*klarinet*)

Štěpánu Honovi (*bicí nástroje*)

Josefu Kokšovi (*baryton*)

Miroslavu Noskovi (*kytara*)

Ondřeji Štochlovi (*viola*)

Tomáši Veselému (*housle*)

.....

WEBOVÉ STRÁNKY SKLADATEL. ODDĚLENÍ

zus-bajkalska.cz/skladba

.....

VYSVĚTLIVKY

(*Ž.F.*) Jan Fila

(*Ž.S.*) Jan Skácel

(*I.K.*) Ivan Kurz

(*M.Ř.*) Matěj Říha

(*R.B.*) Radim Bednařík

(*L.C.*) Lukáš Cezner

(*Ž.B.*) Zdeněk Bartošík

.....